

Andrzej Franciszek Dziuba

"The origins of Wisdom Chivalry", O.
B. Duane, London 1997 : [recenzja]

Collectanea Theologica 70/4, 205-207

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O. B. DUANE, *The Origins of Wisdom Chivalry*, Brockhampton Press, London 1997, ss. 93.

Świadomość pewnych ideałów i postaw oraz głęboko zakorzenionych wartości, wręcz cnót ludzkich, zawsze towarzyszyła człowiekowi, choć była zróżnicowana kulturowo oraz społecznie. Były to zazwyczaj pewne dość powszechnie stawiane wymagania i zarazem oczekiwania, które w różnym stopniu i sensie przekraczały przeciętność i zwyczajność wzajemnych odniesień międzyludzkich oraz między różnymi społecznościami. Były to jedne z pewnych wymagań wyróżniających pozytywnie osoby je spełniające; wręcz stawały się pewnymi symbolami bohaterstwa ludzkiego oraz dobra.

W chrześcijaństwie, a zwłaszcza w całej jego szerokiej otoczce kulturowej, postawy te niejednokrotnie wyrastały także z bardziej ogólnych zjawisk społecznych czy kulturowych, typowych dla danego okresu i miejsca. Wiele postaw ludzkich faktycznie w nich się pozytywnie materializowało i stawało konkretnymi wyrazami osobowymi. Zatem nie zawsze były one jednoznacznie i wyłącznie motywowane i uzasadniane elementami czysto religijnymi. Ich przesłanie miało o wiele szersze elementy ludzkie i religijne, kulturowe i społeczne, a także nawet polityczne.

Współczesne zainteresowanie zjawiskiem rycerstwa czy bardziej rycerskości staje się coraz bardziej popularne, wręcz modne. Oczywiście inaczej należy na nie spojrzeć w krajach kultuwujących wielowiekowe tradycje w tym względzie, a inaczej gdzie przeszłość ta i zwyczaje zostały brutalnie przerwane i zniszczone. Było to zazwyczaj bezmyślne niszczenie wszelkiej przeszłości a z nią wszelkich dóbr kulturowych i historycznych. W każdym jednak miejscu i czasie, obok ogólnych założeń mają one swoją specyfikę, bogactwo i lokalne uwarunkowania.

W tym szerokim kontekście z zainteresowaniem należy zatem przyjąć ciekawą pracę O. B. Duane, Irlandki z urodzenia, ale wykształconej w znakomitych uczelniach Dublina i Londynu. W swych badaniach oraz publikacjach interesuje się ona szczególnie sztukami pięknymi i prowadzi szeroką działalność wydawniczą. Ma na swym koncie także liczne publikacje z zakresu sztuk pięknych, literatury oraz tradycji celtyckiej. To ważny element propagowania bardzo interesującej kultury, języka i tradycji.

Prezentowane dzieło otwiera słowo wstępne C.W.R.D. Moseley, dyrektora English Studies w słynnym Wolfson College w Cambridge (s. 8). Jest on wybitnym znawcą literatury średniowiecznej oraz renesansu. Jego krótki tekst jest jednak znakomitym wprowadzeniem w bogactwo treści i ducha rycerskości.

Następnie podano schematyczny spis treści (s. 11). Natomiast całość zasadniczą rozprawy otwiera ciekawe wprowadzenie (s. 12-19).

Zasadniczy korpus treściowy prezentowanej książki zawiera następujące wielkie bloki tematyczne: *Narodziny rycerskości* (s. 20-33), *Rycerskość i Kościół* (s. 34-55), *Doktryna miłości* (s. 56-77), *Dojrzałość i upadek* (s. 78-89). Wszystkie zostały z kolei

podzielone na bardziej szczegółowe zagadnienia czy tematy, np. wyprawy krzyżowe, upadek rycerskości, feudalizm, rola trubadurów.

W końcu dodano pewne ważne sugestie bibliograficzne (s. 90) i szczegółowe noty opisowe o zamieszczonych ilustracjach i reprodukcjach (s. 91). Całość pracy zamyka indeks nazwisk i rzeczowy; ten ostatni dość schematyczny (s. 92-93).

Prezentowana książka O.B. Duane jest ciekawym i ważnym spojrzeniem przede wszystkim historycznym na bogate zagadnienie rycerskości. Umiejętnie wskazano, iż zagadnienie to było ważnym elementem cywilizacyjnym i twórczym, zwłaszcza w Europie i to na przestrzeni wielu wieków. Wręcz było ono nieodzownym elementem ogólnych dziejów także politycznych, kulturowych i równie często kościelnych oraz religijnych. Zresztą miało nawet w pewnych czasach i kręgach swoiście pojętą teologię i duchowość (np. wyprawy krzyżowe).

Bogate i ciekawe treści omawianej książki pokazują niezwykle dynamiczną historyczną prawdę rycerskości i jej miejsce w ogólnym rozeznaniu kulturowym cywilizacji europejskiej. Jest to dotknięcie nie tyle samego jednego z konkretnych problemów, ile bardziej szerszego zjawiska ludzkich postaw i zachowań wielu ludzi. Irlandzkiej autorce udało się dostrzec, a następnie umiejętnie pokazać to niezwykle bogactwo. To świadczy m.in. o wielkiej wiedzy i twórczej erudycji w zakresie tej problematyki.

Szczególną wrażliwość treściową oraz zarazem twórcze zainteresowanie u czytelników budzą, zaznaczone na wielu stronach specjalną czcionką, cytaty pochodzące z wybitnych dzieł, a dotyczące zagadnienia rycerskości. To słowa np. św. Bernarda z Clairvaux, Gotfryda z Strassburga, E.W. Comish czy Cervantesa. Tchnie z nich aktualne w danym czasie rozeznanie tego fenomenu. Są one także przykładami klasycznych interpretacji samej idei rycerskości oraz jej ówczesnych praktycznych wyrazów i form. Głos tak wielkich autorytetów jest tu ciekawym przypomnieniem ówczesnego ducha rozeznania zjawiska rycerskości i jej odniesień do realiów życia osobowego i społecznego, w wymiarze narodowym, państwowym, religijnym czy indywidualnym.

Cennym uzupełnieniem książki O.B. Duane jest bardzo bogata i wręcz umiejętnie i sugestywnie dobrana szata graficzna. Składają się na nią reprodukcje słynnych obrazów, rycin, szkiców, malowideł czy sztychów. Wszystkie dotyczą – choć w różnej formie – problematyki rycerskości, i to na przestrzeni wielu wieków i różnych miejsc oraz ludzi w nią zaangażowanych. W większości z nich widać oczywiście szerokie inspiracje europejskie, a zarazem i chrześcijańskie, czy wręcz wprost odwołania do ciekawych scen biblijnych z obu Testamentów, np. z życia Jezusa Chrystusa.

Zawarte w prezentowanej książce treści mogą być w pewnym sensie interesujące, a zapewne i inspirujące, dla współczesnych członków, autentycznych i szczerzących się świetlaną tradycją zakonów rycerskich, np. Maltańczyków czy bożogrobców. Sama idea wierności pewnym szlacheckim wartościom czy ideałom, która związana jest z osobistymi jasnymi postawami moralnymi jest wręcz dla nich wszystkich nadal aktualna,

a także dla zwyczajnych chrześcijan, którzy pragną być wierni duchowi Ewangelii. Zgodność serca oraz wiary z działaniem i *vice versa* jest oczekiwaniem, które chyba w niczym nie utraciło swej aktualności, choć może jest dziś inaczej nazywane.

Historyczna i chyba definitywnie zamknięta – w dawnym sensie – rzeczywistość rycerskości współcześnie przybiera jednak chyba inne i nowe formy nadal aktualne, Chodzi tu zwłaszcza o niezwykle bogactwo tego co niesie współczesna przynależność do autentycznych zakonów rycerskich. Kawalerowie stają tutaj jako współcześni rycerze, zwłaszcza w bogactwie tego wszystkiego, co niesie sobą historyczna i twórcza prawda dobra, piękna, sprawiedliwości i miłości. Zatem bycie kawalerem dziś czerpie szeroko i twórczo z ducha rycerskości i tego wszystkiego co to oznaczało w przeszłości i oznacza dziś.

ks. Andrzej Franciszek Dziuba, Warszawa

Szczepan T. PRASKIEWICZ OCD, *Saint Raphael Kalinowski: An Introduction to His Life and Spirituality*, Translated by Thomas Coonan, Michael Griffin OCD, and Lawrence Sullivan OCD, ICS Publications, Institute of Carmelite Studies, Washington, D.C. 1998, ss. 68.

Drogi życia chrześcijańskiego – zapoczątkowane zawsze w sakramencie chrztu św. – stanowią wyzwania, w których spełnia się osobowe świadectwo wiary. W sensie bardziej ogólnym przybiera ono drogi określonego powołania, które jest zawsze niepowtarzalnym i jedynym w swoim rodzaju zadaniem darem ziemskiego pielgrzymowania. Każdy podejmuje je, choć owoc tej drogi jest bardzo zróżnicowany.

Każda droga chrześcijańska ma jednak, obok innych, jedną z ważniejszych cech wspólnych, tj. wszyscy ochrzczeni powołani są do świętości. Taka opinia to nauka Vaticanum II, za którą należy wyrazić wdzięczność, bowiem tradycja jakby wyłączała niektórych z tego daru i zobowiązania. To zadanie i zobowiązanie wypełnione zostaje przez wielu, ale jednak tylko przez niektórych w stopniu heroicznym. Niektórzy z nich zostają nawet wyniesieni do chwały ołtarzy w procesach beatyfikacyjnych, a następnie kanonizacyjnych. Kościół zatem oficjalnie i uroczysto potwierdza świadectwo świętości ich życia oraz stawia ich jako przykłady i szczególnych orędowników wobec Boga.

Szczepan T. Praskiewicz opublikował kolejną pracę o św. Rafała Kalinowskim, kanonizowanym przez papieża Jana Pawła II. Przed stroną tytułową zamieszczono notę biograficzną o autorze (s. 2). Warto dodać do niej, iż od 1999 r. pełni on także funkcję prowincjała Prowincji Krakowskiej Karmelitów Bosych z siedzibą w Krakowie. To właśnie Czerna oraz Wadowice, miejsca karmelickiego życia i działalności św. Rafała, znajdują się na terenie jurysdykcyjnym Prowincji Krakowskiej. Zatem autor